

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สารคดีเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่ผู้เขียนมุ่งให้ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงเป็นหลักแก่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านได้สาระความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินคู่กันไป จุดมุ่งหมายสำคัญของสารคดีปัจจุบันคือ สร้างความคิดใหม่และเสนอวิธีการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผู้อ่านสามารถนำคำแนะนำของผู้เขียนไปพิจารณา และปฏิบัติตามมีประโยชน์สูงสุดแก่ตน ดังที่วัลย์ มาศจรัส(2545 : 244) กล่าวว่า "งานเขียนสารคดียึดถือเรื่องราวจากความเป็นจริงนำมาเขียน เพื่อมุ่งแสดงความรู้ ความจริง ทรรศนะ ความคิดเห็นเป็นหลักด้วยการจัดระเบียบความคิดในการนำเสนอ ผสมผสานในการถ่ายทอดต่อการสนใจใฝ่รู้ของผู้อ่าน เพื่อให้เกิดคุณค่าทางปัญญา" ปัจจุบันสังคมพัฒนาอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสาร และข้อเท็จจริงเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ต้องการนำมาพัฒนาตนเอง และเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ สารคดีจึงเป็นงานเขียนที่เสนอเรื่องจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา เป็นต้น ผู้เขียนนำเสนอประสบการณ์เรื่องของตนเอง และสังเคราะห์มาเขียนเป็นสารคดี เพื่อเป็นแนวคิด คู่มือ และทางออกของการแก้ปัญหาแก่ผู้อ่าน ผลงานของผู้เขียนจึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านอย่างไรก็ตาม สารคดีมีความผูกพันกับผู้อ่านอยู่เสมอ สารคดีจึงได้รับความนิยมแพร่หลายในสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ (2538 : 34) กล่าวว่า "สารคดีมีหลากหลายประเภท มีบทบาทการบทความแสดงความคิดเห็น ข้อเขียนแนะนำหรือให้คำปรึกษา ฯลฯ จึงทำให้สารคดีเป็นที่นิยมอ่านในสังคมปัจจุบันมาก ผู้อ่านจึงอาศัยนิตยสาร วารสาร และหนังสือพิมพ์ที่ประชาชนติดตามงานเขียนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้อ่าน"

ปัจจุบันสารคดีเป็นงานเขียนที่ได้รับความนิยมสูงในสังคม ทั้งเนื้อหาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความรู้ที่นำเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมดังที่ ชลอ รอดลอป(2544 : 37) กล่าวว่า "เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาเขียนเป็นสารคดีที่ต้องทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เรื่องราวอย่างจริงจัง จึงทำให้สารคดีมีเนื้อหาหลากหลายประเภทและสามารถจำแนกออกมาได้แก่ ความรู้ทั่วไป ปรัชญา ศาสนา สังคมศาสตร์ ภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษตรศาสตร์ อาชีววิทยา และศิลปะ เนื้อหาเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเนื้อหาที่จะนำมาเขียนสารคดีมีขอบเขตกว้าง และได้ครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ" เนื้อหาของสารคดีจึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้อ่านแต่ละกลุ่ม ผู้เขียนให้ความรู้

ข้อเท็จจริงเป็นเบื้องต้น ความสนุกสนานอยู่เบื้องหลัง ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้เห็นคุณค่าของสารคดี
 ได้ความรู้ ข้อเท็จจริง เนื้อหาสาระที่ต้องการ และได้เกิดความจรรโลงใจด้วย

คนไทยเชื้อสายจีนเป็นกลุ่มเชื้อชาติพิเศษและสำคัญแตกต่างกับคนไทยในประเทศไทย
 เนื้อหาที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนถือว่าเป็นเนื้อหาที่ดึงดูดใจและน่าสนใจในสังคมไทย คนไทย
 เชื้อสายจีนมีบทบาทสำคัญในประเทศไทย วัฒนธรรมทั้งสองประเทศต่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น
 และผสมผสานกันเป็นเวลายาวนาน คนจีนอพยพเข้ามาประเทศไทยได้สร้างรากฐานในสังคมไทย
 เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ซึ่งทำให้วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา เทศกาล พิธีศพต่าง ๆ ได้
 แพร่หลายในสังคมไทย เช่น วันตรุษจีน การไหว้เจ้า การตั้งน้ำชา เป็นต้น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่
 คนไทยรู้จักเป็นอย่างดี และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทยด้วย แม้คนจีนได้อพยพเข้า
 มาประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน แต่วัฒนธรรมเก่าแก่ของคนจีนที่บรรพบุรุษคนจีนนำติดตัวมาด้วย
 ยังได้ปฏิบัติตามอย่างเข้มงวดแม้จะอยู่ในประเทศอื่นก็ตาม คนไทยเชื้อสายจีนได้สืบทอดรักษา
 วัฒนธรรมเก่าแก่ของจีนอย่างรุ่นสู่รุ่นตลอดมา

จิตรา ก่อฉันทเกียรติ เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง ซึ่งเขียนสารคดีโดยนำเสนอประเด็นด้าน
 วัฒนธรรมเก่าแก่ของจีน มุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรม ความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีกรรมของจีนแก่
 ผู้อ่าน สารคดีของจิตรา ก่อฉันทเกียรติ นำเสนอความรู้เรื่องจีน ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรม
 จีน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีจีน เทศกาลสำคัญของจีน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่คนไทย
 เชื้อสายจีนดำเนินอย่างดี จิตรา ก่อฉันทเกียรติ(2539) กล่าวว่า “เรื่องจีนทุกเรื่องของข้าพเจ้า จึงเขียน
 ด้วยใจที่ผูกพันและรำลึกถึงคุณพ่อคุณแม่แม่ กับเขียนด้วยความตั้งใจจะให้ประโยชน์ต่อ
 ลูกหลานไทยจีนทุกคน” สารคดีทุกเรื่องของผู้เขียนถือว่าเป็นความรู้พื้นฐานของวัฒนธรรมจีน อันมี
 ประโยชน์ต่อผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

จิตรา ก่อฉันทเกียรติ มีผลงานสารคดีหลายเรื่องเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีน เช่น ความรู้จาก
 ศิลปภาษา ธรรมเนียมจีน โบราณศาสตร์ ฯลฯ มีผลงานสารคดีความรู้เกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐ
 ประชาชนจีนอย่างมากมาย สารคดีเรื่อง “ความรู้เรื่องเงินจากผู้เฒ่าเหล่าอา-กง” ได้รับรางวัลชมเชย
 ประเภทสารคดีจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นงานเขียนที่ดีสำหรับ
 คนไทยเชื้อสายจีน ประวัติการเขียนของจิตรา ก่อฉันทเกียรตินับตั้งแต่พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2555 มีอายุ
 ครบ 25 ปี ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็นแก่ผู้อ่าน “จิตรา ก่อฉันท
 เกียรติเป็นผู้หญิงไทยคนแรกที่เขียนสารคดีความรู้เรื่องเงิน 21 เรื่อง ซึ่งเป็นสถิติที่ยังไม่มีใคร
 สามารถทำได้สูงเท่าจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้เปิดตลาดสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนและทำ
 เรื่องเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนกลายเป็นกระแสในสังคมไทยทั้ง วัฒนธรรม ขนบประเพณี แฟชั่น
 อาหาร และการท่องเที่ยว” (“ลุงโชคดีมีอั่งเปากำไร” 2553 : ออนไลน์)

ผลงานสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติมีเนื้อหาที่โดดเด่นด้านการนำเสนอเกี่ยวกับวัฒนธรรมเก่าแก่ของจีน แหล่งข้อมูลสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติมาจากประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมชมบรมมหาราชวังและวัดโบราณต่าง ๆ ของจีนอย่างเคร่งครัด การเข้าร่วมพิธีศพของพ่อแม่และญาติพี่น้อง และได้ข้อมูลมาจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ จึงทำให้สารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา ก่อนันทเกียรติเต็มไปด้วยสีสันและความน่าเชื่อถือ ผู้เขียนได้นำเสนอวัฒนธรรมจีนและได้แบ่งหมวดอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้สาระอย่างไม่ซับซ้อน ผู้เขียนบอกเล่าธรรมเนียมวันตรุษจีนอย่างละเอียดถึงเวลาและวิธีการไหว้ เช่น การไหว้เจ้าบรรพบุรุษ และทำกิจกรรมต่าง ๆ ในวันตรุษจีน พร้อมได้อธิบายความสำคัญของธรรมเนียมจีนที่ปรากฏในเทศกาลตรุษจีนด้วย จึงทำให้สารคดีเกี่ยวกับเทศกาลตรุษจีนได้สอดคล้องกับความคิดของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีนอย่างมาก ผลงานสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติจึงกลายเป็นคู่มือการดำเนินวันตรุษจีนอย่างดีของคนไทยเชื้อสายจีน ผู้เขียนเป็นคนที่ช่างสังเกตในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมมงคลที่ได้ปรากฏในสารคดีเรื่อง "บ่วงลืออยู่ : ทุกเรื่องให้สมปรารถนา" ซึ่งเป็นหนังสือสารคดีอธิบายถึงวัฒนธรรมมงคลในด้านต่าง ๆ ที่ผู้เขียนค้นพบในชีวิตประจำวันและได้ปรากฏในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้นำเสนอประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับคนตาย จึงสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างสูง และเคารพนับถือคนที่เสียชีวิตซึ่งมีพระคุณต่อตน จึงสร้างเทพเจ้าต่าง ๆ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีกำลังใจและพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อประสบความสำเร็จและเจริญรุ่งเรืองในอนาคต และจัดพิธีศพพิถีพิถันเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คนตายอย่างยิ่งใหญ่ เนื้อหาของสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา ก่อนันทเกียรติ ถือเป็นคู่มือสำคัญและสมบูรณ์ให้คนไทยเชื้อสายจีนได้เรียนรู้ ทบทวน และสร้างความภาคภูมิใจแก่ประวัติศาสตร์ยิ่งใหญ่ของจีน

เนื้อหาเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรา ก่อนันทเกียรติจึงเป็นจุดเด่นของผลงานสารคดี จึงทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเพลิดเพลินคู่กันไป ผู้เขียนนำเสนอประเด็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของจีนอย่างละเอียด ผู้อ่านสามารถได้รับคุณค่าจากสารคดีจากการที่ผู้เขียนใช้ภาษาที่เรียบง่าย และใช้บรรยายโวหารเป็นหลัก กระตุ้นให้ผู้อ่านได้แนวทางได้ตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์จีนในอดีต เป็นประโยชน์กับคนไทยเชื้อสายจีนในการสืบทอดรักษาวรรณกรรมจีน สาระความรู้ที่ปรากฏในสารคดีจึงช่วยให้โลกทัศน์ของคนไทยเชื้อสายจีนได้กว้างขึ้น ที่สำคัญคือคนไทยได้เข้าใจวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มพิเศษที่อาศัยอยู่ในสังคมไทย จึงเสริมสร้างความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้แน่นแฟ้นมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องสารคดีเกี่ยวกับคนไทย

เชื้อสายจีนของจิตรรา ก่อนนันทเกียรติ เพื่อได้เรียนรู้วัฒนธรรมจีนอย่างลึกซึ้ง และสร้างภาคภูมิใจในตนเองที่มีประเทศยิ่งใหญ่และวัฒนธรรมมีเวลายาวนานถึงราวๆ 5 พันปี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาในสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรรา ก่อนนันทเกียรติ
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของสารคดีเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรรา ก่อนนันทเกียรติ

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

1. สารคดีของจิตรรา ก่อนนันทเกียรติ มีคุณค่าในเชิงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน ซึ่งให้ข้อมูลและประวัติความเป็นมาที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ
2. คุณค่าของสารคดีที่เกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนของจิตรรา ก่อนนันทเกียรติ มีคุณค่าด้านการเสนอความรู้ ด้านการให้แง่คิด ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้วยภาษาที่เรียบง่ายและเป็นการบรรยายโวหารเป็นสำคัญ

1.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แนวคิดด้านเนื้อหาและคุณค่าของสารคดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 เนื้อหาของสารคดี

เนื้อหาที่นำมาเขียนเป็นสารคดีเป็นความรู้ข้อเท็จจริงทั้งหมดและครอบคลุมเรื่องต่างๆ จึงทำให้สารคดีมีเนื้อหาที่กว้างขึ้นและมีหลากหลายประเภท เนื้อหาที่ผู้เขียนได้ค้นคว้ามาโดยการอ่าน ฟัง สังเกต สัมภาษณ์ บันทึก ถ่ายทอด และมาจากประสบการณ์ โดยใช้วิธีการที่เหมาะสมในการเขียนสารคดีที่ชวนให้ผู้อ่านติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง

1.4.2 คุณค่าของสารคดี

ผู้เขียนสารคดีให้ความรู้ข้อเท็จจริงเป็นเบื้องต้นส่วนความสนุกสนานอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของสารคดี จึงทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักคุณค่าของสารคดีคือ ได้ความรู้ ได้รับทราบข้อเท็จจริง และได้เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน จึงทำให้ผู้อ่านสามารถนำคำแนะนำ

ของผู้เขียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและใช้ประโยชน์สูงสุด พร้อมได้ความเพลิดเพลินและความ
จรรโลงใจแก่ผู้อ่านอีกด้วย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ผลงานของจิตรา ก่อตันเกียรติมีสารคดีทั้งหมด 34 เล่ม มีหลากหลายประเภท คือ หมวด
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หมวดธรรมเนียมจีน หมวดสรุปเรื่องจีน หมวดโหราศาสตร์ หมวดความรู้จากศิลปะ
ภาษา หมวดข้อคิดชีวิตและปรัชญา ในศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกสารคดีที่เกี่ยวกับคนไทย
เชื้อสายจีนเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง ดังนี้

1. บ่วงสี่อยู่สี่: ทุกเรื่องให้สม (พ.ศ. 2539)
2. ตั้งหนึ่งเกี้ยว (พ.ศ. 2540)
3. ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่าเหล่า-อา-กง (พ.ศ. 2541)
4. ธรรมเนียมนี้คือคำพร เฮงเฮง-ฮง-ชก (พ.ศ. 2543)
5. เกี้ยวฮวดใช้ลูกหลานกตัญญูโชคดี (พ.ศ. 2546)
6. ธรรมเนียมจีนมีเหมือน, มีต่างและมีแปลก (พ.ศ. 2546)
7. สกุกกับชื่อจีนและความหมายให้หายสงสัย (พ.ศ. 2547)
8. ธรรมเนียมจีนที่ส่วนใหญ่ไม่รู้...แต่มีในเมืองไทย (พ.ศ. 2553)
9. คู่มือกินเจยุคใหม่กินเจอย่างไรให้ได้สุดยอดประโยชน์ (พ.ศ. 2554)
10. คู่มือไหว้เจ้ายุคใหม่ไหว้อย่างไรให้โชคดี (พ.ศ. 2554)

เหตุที่เลือกศึกษาสารคดี 10 เรื่องนี้เท่านั้น เนื่องจากเป็นสารคดีที่นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับ
คนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
พวกเขามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีลูกหลานและสร้างครอบครัวอยู่ในประเทศไทย พวกเขาได้นำ
วัฒนธรรมต่างๆ จากประเทศบ้านเกิด คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มาปฏิบัติในประเทศไทย
ไทยโดยยึดมั่นในวัฒนธรรมเดิมของจีน อีกส่วนหนึ่งผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยในประเทศไทย
จนกลายเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะเฉพาะ คือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน

1.6 คำนียามศัพท์เฉพาะ

สารคดี หมายถึง งานเขียนประเภทหนึ่งของผู้เขียนมุ่งให้ความรู้ ความคิด และข้อเท็จจริงแก่
ผู้อ่านพร้อมให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย ซึ่งผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจในปัจจุบัน

คุณค่าต่อผู้อ่าน หมายถึง ผู้เขียนสารคดีมุ่งให้ความรู้ ความคิดเห็น และข้อเท็จจริงพร้อมได้ เนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านด้วยกลวิธีการเขียนหลากหลายรูปแบบ จึงทำให้ผู้อ่านสารคดีสามารถนำคำแนะนำของผู้เขียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและใช้เป็นประโยชน์สูงสุด

คนไทยเชื้อสายจีน หมายถึง คนจีนอพยพมาอยู่ในประเทศไทยจนได้สัญชาติไทยและลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนที่เกิดและเติบโตในประเทศไทย

1.7 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิจัยเอกสาร(Documentary Research) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารคดี
2. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีศพของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
3. ศึกษาชีวประวัติและสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. คัดเลือกสารคดีของจิตรา ก่อนันทเกียรติ เฉพาะประเภทสารคดีที่มีเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม และเทศกาลต่าง ๆ ของคนไทยเชื้อสายจีน คัดเลือกได้จำนวน 10 เรื่อง
5. วิเคราะห์เนื้อหาสารคดีในด้านวัฒนธรรมความเชื่อ เทศกาลต่าง ๆ และพิธีศพเกี่ยวกับคนไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในสารคดี 10 เรื่องของจิตรา ก่อนันทเกียรติ
6. วิเคราะห์คุณค่าสารคดีที่มีต่อผู้อ่านในสารคดี 10 เรื่องของจิตรา ก่อนันทเกียรติ
7. เสนอผลงานการศึกษาค้นคว้าโดยการพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive Analysis)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้รู้และเข้าใจในวัฒนธรรม ความเชื่อ เทศกาลต่างๆ และพิธีศพของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างดียิ่งขึ้น
2. ทำให้เห็นถึงคุณค่าของสารคดีที่มีประโยชน์ต่อผู้อ่านและสังคม